

УДК 332.155:664.6(07)

Талах Т.А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ

© *Talax T.A.*

У статті наведено основні підходи зниження витрат на виробництво з позиції перспективного аналізу з метою прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: витрати, матеріальні витрати, перспективний аналіз, зниження витрат.

The article presents the main approaches to reduce costs of production from the position of prospective analysis to management decisions.

Key words: costs, material costs, prospective analysis, to reduce costs.

В статье приведены основные подходы снижения затрат на производство с позиции перспективного анализа с целью принятия управленческих решений.

Ключевые слова: затраты, материальные затраты, перспективный анализ, снижение издержек.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У ринкових умовах важливе місце в процесі обліку і аналізу належить оптимізації рівня витрат на виробництво і калькуляцію собівартості продукції. Рішення цієї проблеми має особливе стратегічне значення для хлібопекарських підприємств, оскільки в умовах ефективного використання виробничих ресурсів можливим є прискорений розвиток підприємств і досягнення високих результатів діяльності. Проте проблема забезпечення ефективної діяльності хлібопекарських підприємств вимагає додаткових досліджень, а саме уточнення теоретичних і практичних аспектів аналізу витрат і калькуляції собівартості продукції з позиції майбутнього.

Витрати, які мають вагоме місце в процесі формування виробничої собівартості продукції та встановленні ціни, відіграють центральне місце у дослідженнях напрямів прибутковості та рентабельності виробництва. Система ціноутворення, заснована на

собівартості продукції хлібопекарських підприємств, дозволяє адекватно і пропорційно співвіднести величину прибутку з витратами матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. При цьому необхідно враховувати ще і залежність ціни від попиту і конкуренції виробників на ринку. В цьому випадку з'являється стимул до зниження собівартості головним чином за рахунок скорочення рівня витрат при збереженні високої якості продукції і послуг, сприяючого збереженню попиту. Без розрахунку собівартості і рентабельності неможливо правильно визначити ціни і ефективно управляти процесом формування прибутку. Таким чином, показник собівартості стає ключовою категорією, що акумулює всі основні види витрат і визначає кінцевий фінансовий результат - прибуток.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми сутності та змісту перспективного аналізу, методики його проведення з різним ступенем теоретичного та практичного висвітлення розглянута в багатьох іноземних та вітчизняних виданнях останнього часу: Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Єфіменка В.І., Грабової Н.М., Завгороднього В.П., Кужельного М.В., Копалової Г.І., Лахтіонової Л.А., Савицької Г.В., Пушкара М.С., С. Росса, В. Ковальова, Е. Нікбохта, Є. Стоянової, В.Бернса, А. Поддєрьогіна та інших.

Цілі статті. Зважаючи на вищесказане, метою даної статті є дослідження використання прийомів перспективного аналізу, з метою визначення та пошуку резервів зниження витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. При розгляді теоретичних основ аналізу витрат на виробництво виділяють ретроспективний, поточний і перспективний аналіз.

Перший вид аналізу ґрунтується на дослідженні витрат на виробництво за певними показниками за минулі періоди і дозволяє вивчити тенденції, закономірності, а також вплив факторів на зміну досліджуваного показника.

Проаналізувавши витрати на виробництво за елементами та статтями калькуляції на підприємствах хлібопекарської промисловості ми вияснили, що виготовлення хлібопекарської продукції є досить матеріаломістким. Тому основним резервом зменшення виробничої собівартості є зменшення обсягів сировини, з якої виготовляються хлібобулочні вироби. Даних результатів можна

досягнути за допомогою введення в дію нових технологій виготовлення продукції, яка буде відповідати встановленим нормам. Також, на загальнодержавному рівні потрібно врегулювати ціни на основну і додаткову сировину, величина яких постійно коливається і цим самим збільшує собівартість продукції, що випадає.

Для зниження витрат на оплату праці потрібно вести контроль за діями працівників. Необхідно проводити аналіз нарядів, обґрунтувань і дозволів на понаднормову працю, актів та листків простоїв, фотографій робочого дня та інших первинних документів, на підставі якої оформлюються доплати. Також продуктивним для підприємства буде введення нових технологій, що потребує мінімум людського втручання і працюватиме на повну потужність, тим самим збільшуючи обсяг виробництва.

Відповідно при зменшенні затрат на заробітну плату знизиться і рівень відрахувань на соціальне страхування.

Аналіз виробничих витрат стане дійсно діючим, якщо він буде наскрізним – від робочих місць, бригад, цехів до рівня підприємства в цілому. Також аналіз повинен проводитись більш оперативно. Тобто потрібно розробити систему заходів, направлену на щоденне виявлення економічних результатів, їх зв'язків, взаємозалежностей, з метою забезпечення ефективності ресурсоспоживання. Цього можна досягнути внаслідок покращення якості як засобів виробництва, предметів споживання, зменшення браку продукції до мінімальних показників та економного використання енергоресурсів.

Управління витратами виробництва та собівартістю продукції не можливе без їх перспективного аналізу, який базується на ретроспективному.

Ми розробили перелік рішень на підставі інформаційної бази, що створює перспективний аналіз витрат на виробництво та собівартості продукції для хлібопекарських підприємств (рис. 1).

Обґрунтування доцільності виробництва того чи іншого виду хлібопродуктів та визначення цінової стратегії підприємства здійснюється виходячи з аналізу ринку просування товару за допомогою оцінки попиту на той чи інший вид продукції. Дане дослідження проводиться разом із відділом збуту, який надає потрібну інформацію.

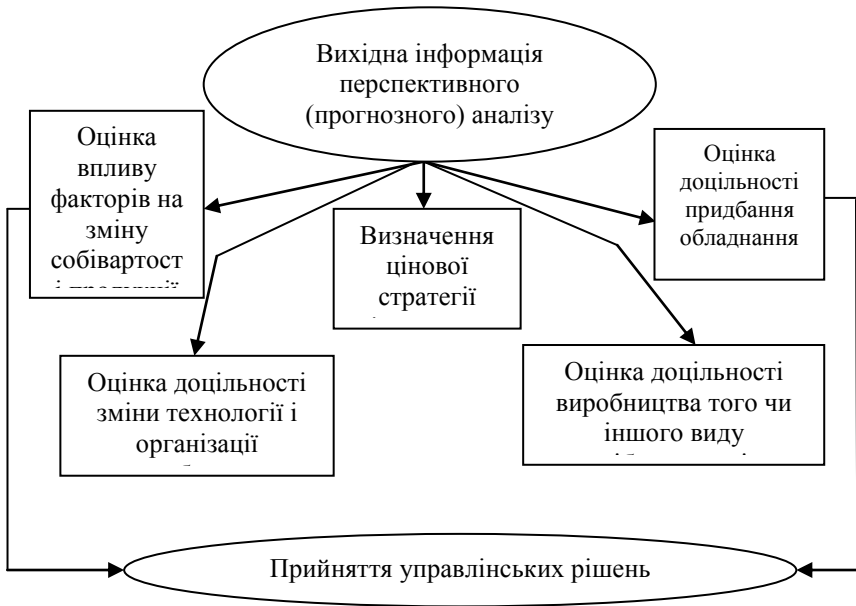

Рис. 3.1. Використання вихідної інформації перспективного аналізу для прийняття управлінських рішень

Процесу встановлення і управління цінами в різних ринкових ситуаціях на окремі види хлібопродуктів передують прогнозний аналіз витрат виробництва.

Розрахунок різних варіантів зниження цін базується на розподілі витрат на змінні і постійні. Цінова еластичність попиту визначається як відношення відсоткової зміни обсягу реалізації до відсоткової зміни ціни.

Результати дослідження впливу зниження ціни на збільшення обсягу реалізації та еластичності попиту на булку з маком, проведені з врахуванням інформації, поданої відділом, що займається збутом і маркетинговою діяльністю, наведено в таблиці 1.

Отже, зниження ціни на 2 % призведе до збільшення обсягу реалізації на 2,25 % $((1319/1290) \times 100\% - 100\%)$. Наше дослідження показує, що попит є еластичним, тобто при зміні ціни на 1% попит на булку з маком збільшується на 1,06%.

Таблиця 1

Прогнозний аналіз впливу зниження ціни на обсяг реалізації
булки з маком на квітень 2010 р.

№ п/п	Показник	Ціна, грн./шт.	Обсяг реалізації, шт.	Дохід, грн.	Еластичність попиту	
1	2	3	4	5	6	
1.	Базовий період	1,580	1290	2038,20	-	
2.	Варіанти зниження ціни, %	1	1,564	1305	2041,28	1,15
3.		2	1,549	1319	2042,55	1,06
4.		3	1,533	1330	2038,99	0,83

На підставі розрахунків, наведених в таблиці 1, можна зробити висновок, що, якщо виробник знає еластичність попиту на ринку, в нього є можливість збільшити дохід від реалізації продукції шляхом зниження цін на неї. Проте велике зниження ціни на продукцію хлібопекарських підприємств може також призвести до зменшення обсягів реалізації порівняно зі зміною цін. Такий результат отримується за рахунок того, що націнка на хлібопродукти визначена в межах до 5% від собівартості.

Показник доходу від реалізації не є об'єктивним, оскільки основною метою діяльності підприємства є збільшення прибутку. Прогнозування фінансового результату можна здійснювати із застосуванням однієї з двох методик: обліку повної та неповної собівартості.

Дослідження впливу зниження ціни на фінансові результати від реалізації досліджуваного виду хлібобулочного виробу за методикою обліку повної собівартості подано у таблиці 2.

Так, зниження ціни на 2 % призведе до зниження прибутку, розрахованого за системою обліку повних витрат на суму 39,18 грн (101,91-62,73).

Таблиця 2

Прогнозування фінансового результату від реалізації булки з маком при застосування методики обліку повної собівартості за різними варіантами зниження ціни на квітень 2010 р.

№ п/п	Показник		Ціна, грн./шт.	Собівартість 1 шт.	Прибуток на 1 шт.	Загальний прибуток, грн
1			3	4	5	6
2	Базовий період		1,580	1,501	0,08	101,91
3	Варіанти зниження ціни, %	1	1,564	1,501	0,06	82,48
4		2	1,549	1,501	0,05	62,73
		3	1,533	1,501	0,03	42,66

Аналогічне дослідження проведемо за методикою обліку неповних витрат (табл.3).

Таблиця 3

Прогнозування фінансового результату від реалізації булки з маком з використанням обліку неповної собівартості за різними варіантами зниження ціни на квітень 2010 р.

№ п/п	Варіанти зниження цін,%		Квітень	1	2	3
	Показник витрат					
1	2		3	4	5	6
1.	Ціна		1,580	1,564	1,549	1,533
2.	Змінні витрати на 1 шт., грн		0,829	0,829	0,829	0,829
3.	Сума змінних витрат на випуск		1069,41	1081,845	1093,451	1102,57
4.	Маржальний дохід на 1 шт., грн		0,751	0,735	0,720	0,704
5.	Маржинальний дохід на випуск		968,79	959,44	949,10	936,42
6.	Постійні непрямі витрати		866,88	866,88	866,88	866,88
7.	Прибуток, грн.		101,91	92,56	82,22	69,54

Отже, прибуток знизиться на 19,69 грн (101,91-82,22) при зменшенні ціни на булку з маком на 2% і збільшенні обсягів реалізації.

При альтернативних розрахунках зниження ціни із збільшенням обсягу виробництва повна собівартість одиниці продукції знижується за рахунок економії на постійних витратах. Цей факт враховується при аналізі альтернативних варіантів зниження цін, розрахованих за системою обліку неповних витрат, тому що до складу витрат включаються лише змінні витрати, які є постійними на одиницю продукції при змінах обсягу виробництва.

Порівняння поданих методик прогнозування фінансового результату собівартості свідчить про беззаперечну перевагу останньої. Методика обліку неповної собівартості враховує той факт, що повна собівартість одиниці продукції знижується за рахунок економії на постійних витратах. Методика ж розрахунку повної собівартості виходить з положення, що повна собівартість одиниці продукції є сталою величиною, а таке твердження призводить до штучного заниження прибутку.

Отже, методика обліку неповної собівартості дозволяє приймати більш точні рішення стосовно політики ціноутворення. Тому доцільним буде внести пропозицію при аналізі витрат на виробництво на підприємстві здійснювати поділ їх на змінні і постійні.

Оцінку впливу факторів на зміну собівартості продукції і, як наслідок, розробка відповідних дій управлінським апаратом по їх усуненню, дозволяє здійснити факторний аналіз витрат на виробництво на одну гривню обсягу продукції.

На зміну даного показника впливають ряд факторів, які також є важливими для збільшення прибутку підприємства, тому що даний показник у певному сенсі виконує роль показника рентабельності. Так свій вплив на формування собівартості продукції мають структура та асортимент випущеної продукції, рівень витрат на виробництво окремих виробів, ціни і тарифи на спожиті матеріальні ресурси, оптові ціни підприємства на виготовлену ним продукцію.

Вплив перелічених факторів на зміну витрат на одну гривню реалізованої продукції хлібопекарських підприємств, а саме булки з маком наведений у таблиці 4.

Як видно з таблиці, зростання в квітні 2010 р. витрат на одну

гривню реалізованих булок з маком на 0,16 коп. зумовлене впливом трьох факторів. Так зміна структури виробу спричинила його зменшення на 15,8 коп. Вплив зміни витрат на виробництво булки з маком призвів до збільшення витрат на одну гривню продукції на 35,01 коп. Різниця в цінах на виріб спричинила зменшення аналізованого показника при реалізації даного хлібопродукту на 19,05 коп.

Таблиця 4

Вплив факторів на зміну витрат на одну гривню реалізованої булки з маком, березень-квітень 2010 р.

№ п/п	Продукція	Рівень витрат на 1 гривню продукції, коп.				Зміна витрат на 1 гривню продукції, коп.			
		Березень	перерахунку на випуск продукції квітня і ціни	Квітень в цінах березня	Квітень	Разом	у т.ч. за рахунок зміни		
							структури продукції	витрат на виріб	ціни на виріб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Булка з маком	95,26	79,46	114,47	95,42	+0,16	-15,80	+35,01	-19,05

Найбільший вплив на витрати на 1 грн товарної продукції спричинила зміна витрат на виріб. Тобто резервом зниження результативного фактору є їх зниження.

Висновки. Отже, для збільшення обсягів виробництва відповідно і реалізації хлібобулочних виробів підприємствам хлібопекарської промисловості, пропонуємо звернути більшу увагу на якість продукції, поліпшити її. Збільшувати асортимент, визначати реальний попит на продукцію, розширювати ринки збуту та нарощувати обсяги виробництва, раціонально використовувати наявні потужності, оновлювати та модернізувати основні фонди, знижувати виробничі та комерційні витрати. Враховуючи важливість хлібопекарської продукції для суспільства, держава, в свою чергу також повинна сприяти впровадженню технологій, науково-технічних розробок та вирішенню економічних проблем на

підприємствах даної галузі.

Кожне підприємство на основі вивчення попиту та формування ринку збуту для своєї продукції повинно розробляти власну стратегію розвитку господарських зв'язків, виходячи з оптимізації обсягів надходження сировини при заданій виробничій програмі випуску продукції та з мінімізації витрат на здійснення господарських зв'язків. Тому необхідність практичного застосування перспективного аналізу на хлібопекарських підприємствах обумовлена підвищенням рівня ризику в підприємницькій діяльності, процесами диференціації і диверсифікації товарного асортименту, ускладненням організаційної структури управління і необхідністю зосередження зусиль на вирішенні перспективних завдань.

Список використаних джерел:

1. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: Підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. / Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Ю. Загородній А.Г. – 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 487с.
2. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. / Купалова Г.І. – К.: Знання, 2008. – 639с.
3. Головка Т.В. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. М.В. Кужельного./ Головка Т.В., Сагова С.В. – К.: КНЕУ, 2002. – 198 с.